

Kesäpäivät inhimillisen kasvun, eläinten ja luonnon teeman alla

Juhani Tähtinen, Elise Pihlajaniemi, Rauno Huttunen & Otso Kortekangas

Turussa kokoontui 16.–17.6.2022 reilu puolisataa kasvatuksen historiasta ja filosofiasta kiinnostunutta ihmistä esittämään ja keskustelemaan alan tuoreimmista tutkimuksellisista löydöksistä ja teemoista. Ihmiset oli saanut liikkeelle Kasvatuksen historian ja filosofian kesäpäivät, joita on järjestetty vuodesta 2005 lähtien vuosittain lukuun ottamatta pandemia-vuotta 2020. Päivät järjestää Kasvatuksen historian ja filosofian verkosto yhdessä kulloinkin vuorossa olevan järjestävän yliopiston tutkijoiden kanssa. Eri vuosien kesäpäivien pääteema on määräytynyt pitkälti järjestävän yliopiston tutkijoiden intressien pohjalta; nyt teemaksi valikoitui *inhimillinen kasvu, eläimet ja luonto*. Kesäpäivien teema oli ilmeisen ajan-kohtainen ja tämä näkyi suhteellisen suuren osallistujamäärän lisäksi työryhmien esitysten lukuisuudessa ja aiheissa. Toki esitysten joukossa oli aiempaan tapaan myös esityksiä, jotka olivat päivien pääteemaan vähemmän liittyviä. 26 työryhmäesityksen ja kahden keynote-luennoitsijan alustusten lisäksi kesäpäivillä kuultiin *Maaailman tärkein tehtävä – näkökulmia kasvatuksesta, vastuusta ja toivosta* -symposiumin ja *Sivistyksen pelastusoppia?* -työpajaan liittyviä esityksiä ja alustuksia.

Varsinaisen päivien ohjelman aloitti avaussanojen ja Turun yliopiston Kasvatustieteiden laitoksen tervehdyspuheen jälkeen Turun yliopiston ihmistieteiden tutkijakollegiumin (TIAS) dosentti Elisa Aaltola, joka on erikoistunut eläinfilosofiaan. *Ei-inhimilliset eläimet inhimillisen kehityksen perustana* -luennossaan hän tarkasteli aluksi eläinfilosofian historiallisia juuria ja lähtökohtia antiikista nykypäivään. Alustus nosti konkreettisesti esiin muun muassa sen, kuinka ihmiskeskeistä eläimiin liittyvä tulkinta on ollut jo antiikin ajoista lähtien, ja – vähän yllättäenkin – sen, kuinka lähellä toisiaan varhaisemman ajan ja nykyisten eläinaktivistien ja filosofien näkemykset ja argumentit ovat toisiaan. Luennon loppuosassa Aaltola otti esityksensä otsakkeeseen liittyen esille laajan tutkimusaineiston pohjalta sen, kuinka eläinten läheisyys tarjoaa ihmisille monessa suhteessa positiivisia ja elävöittäviä elementtejä, myös ajatellen ihmisten kasvua ja kehitystä. Tästä näkökulmasta, kuten luonnollisesti muutenkin, Aaltolan mukaan ihmisten pitäisi alkaa nähdä eläinten oikeuksiin liittyvät lähtökohdat ja vaateet pikemminkin uusia mahdollisuuksia itselleen avaavina kuin jostakin luopumista tai uhrauksia vaativina tekoina. Tähän on helppo yhtyä, kuten myös Aaltolan nostoon siitä, että kasvattajat ovat yksi keskeisimpiä ihmisryhmiä

arvostavan ja uutta luovan eläimiin ja luontoon suhtautumisen läpilyönnin aikaansaamisessa nyt ja tulevaisuudessa.

Kuva 1. Dosentti Elisa Aaltola pitämässä luentoaan.

Perjantaina keynote-luennon piti Åbo Akademin pohjoismaisen historian professori Johanna Ilmakunnas. Alustuksessaan *Tavaroiden maailma – kuluttamisen muutokset ja jatkumot 1700-luvulta nykyaikaan* Ilmakunnas tarkasteli monipuolisesti kuluttamisen ja tavaroiden historiaa todentaen sen, kuinka tavarat ja kuluttaminen ovat vetäneet ihmisiä puoleensa kautta historian. Ilmakunnas tarkasteli kuluttamiseen liittyviä traditioita ja tähän liittyviä merkityksiä monipuolisesti kuluttamisen paikkojen, tapojen ja sukupuolen näkökulmista käsin. Luennon yksi keskeisimmistä nostoista oli se, että kuluttaminen ei koskenut 1700-luvullakaan vain korkeampaan ja varakkaimpaan säätyyn kuuluvia, vaan tavarat ja kuluttaminen olivat osa kaikkien yhteiskuntaluokkien ihmisiä jo tuolloin. Alempiin säätyihin kuuluvilla kuluttamismahdollisuuksia luonnollisesti rajoitti merkittävästi tähän tarvittavien taloudellisten resurssien rajallisuus. Kuten Aaltolan esitys eläinten suhtautumiseen liittyvien tulkintojen suhteen, myös Ilmakunnaksen alustus toi esille muutosten rinnalla jatkuvuuden tarkastelun merkityksen historiassa. Kaiken kaikkiaan esitys tarjosi ajatuksia herättäviä näkökulmia kuluttamisen historiaan ja myös siihen, kuinka realistisella pohjalla nykyään paljon esillä olevat kulutustottumukset ja länsimaisen elämäntapaorientaation muutosvaatimukset ovat. Ilmakunnas ei käsitellyt luennossaan kuluttajakasvatusta sinänsä, mutta hänen esityksensä sai miettimään sitä, kuinka vähälle huomiolle kuluttajakasvatuksen historia on jäänyt kasvatuksen historiassa, ja miten tähän pitäisi saada muutos.

Kuva 2. Professori Johanna Ilmakunnas pitämässä luentoaan.

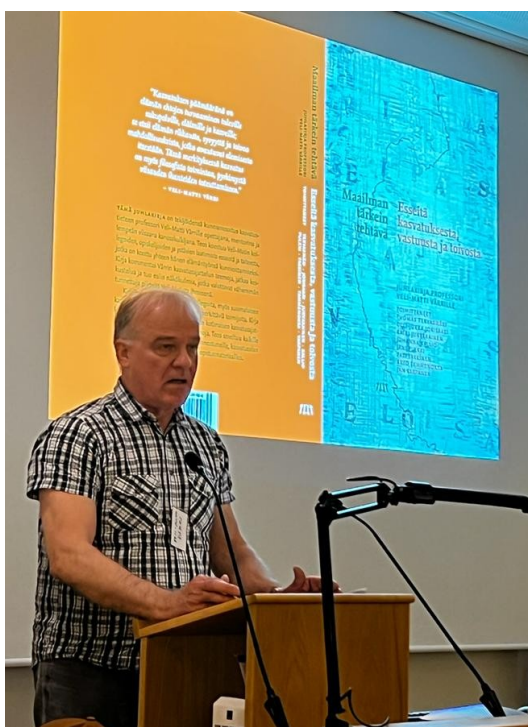
Työryhmistä uutuuskirjan julkaisusymposiumiin

Torstaina kesäpäivillä kokoontui neljä varsinaista työryhmää, joissa oli yhteensä 16 alustusta. Ryhmien otsakkeista saa hyvän yleisluontoisen kuvan alustusten aihepiireistä: *Demokratia, reflektiivisyys, humanismi ja kauneus; Eläimet hyödykkeenä, töissä ja filosofiassa; Koulu, Z-sukupolvi ja tunteet* sekä *Klassikot ja ekokriisi* -työryhmä. Suurin osa ryhmien esityksistä liittyivät päivien ekologiseen ja ihmisen kasvua korostavaan pääteemaan. Tässä lyhyessä kesäpäivien esittelyssä ei ole mahdollista nostaa lyhyestikään esille kaikkia päivillä kuultuja alustuksia ja niiden tiimoilta käytyä keskustelua, vaikka ne sen ansaitsisivatkin. [Kesäpäivien verkkosivuilta](#) löytyy kaikkien esitysten abstraktit, joihin tutustumalla saa suhteellisen hyvän käsityksen näissä käsitellyistä kysymyksistä ja nostoista.

Torstaipäivän työryhmistä kahdessa esityksessä oli selvemmin ekologisesti suuntautuneita alustuksia, kun kahden muun ryhmän esityksistä valtaosa liittyi enemmänkin päivien toiseen pääteemaan eli inhimilliseen kasvuun. Ekologisesti suuntautuneet esitykset lähestyivät kysymystä monipuolisesti ja kiinnostavasti aina itämaisen filosofian kasvissyöntitulkintoista juutalaisuuteen liittyviin eläinäkemyksiin asti. Esityksissä käsiteltiin myös laumanvartijakoirien ja ihmisten vuorovaikutussuhteita (ja jopa koirien käyttöä yliopistollisessa opettajakoulutuksessa). Inhimillisen kasvun teemaan kiinnittyviä esityksiä olivat esimerkiksi itsekasvatuksen ja ekokriisin yhteyttä tarkasteleva sekä kontemplatiivisen pedagogian keskiaikaisia juuria (aikamme kestävyyskriisin suhteutettuna) käsittelevät alustukset. Oman tärkeän lisänsä ihmisten ja eläinten, kuten laajemminkin ekologisten kysymysten tarkasteluun toi esitys, jossa tarkasteltiin Jaakko Hintikan ja Gabriel Sandun ”mahdollisten maailmojen mallin” pohjalta ihmisten tulkintojen rakentumista eläimistä ja ihmisten ja eläinten suhteesta. Nämä tulkinnot voivat olla, ja ovatkin, eri ihmisillä hyvinkin erilaisia ihmisten kokemusmaailmasta ja tilannetekijöistä riippuen. Hämmäntävää, mutta samalla toivoa antavaa, etenkin toiseuksien ymmärtämisen ja uusien tulkintojen rakentumisen kannalta. Ekologisesti painottuneiden ryhmien alustukset olivat kiinnostavia monessakin mie-

lessä, tarkasteli asioita sitten jatkuvuuksien tai muutostarpeiden ja -mahdollisuuksien näkökulmasta.

Myös esitykset muissa ryhmissä olivat niin ikään ajatuksia ja keskustelua herättäviä. Eräissäkin alustuksissa kysyttiin sitä, millainen suhde kasvatuksella ja demokratialla on ja mitä demokratiakasvatus oikeastaan on. Toisessa alustuksessa pohdittiin puolestaan reflektiivisen katsomuskasvatuksen lähtökohtien ja luonteen juurisyitä. Molemmat näistä alustuksista nostivat käsitteeseen kasvatukseen liittyviä peruskysymyksiä, kuten esimerkiksi sen, miten kasvatuksessa voidaan välttää indoktrinaation sudenkuoppa, johon kasvattajilla on aina vaara pudota. Tähän tematiikkaan liittyi hienosti esitys, jossa tarkasteltiin lasten ja nuorten kasvua ja kasvatusta vastuullisiksi ihmisiksi, kuten myös ihmisen kasvuun liittyvien sisäisten ja ulkoisten tekijöiden suhdetta tarkastellut alustus. Ajeltavaa tarjosi runsaasti lisäksi esitys, jossa kysyttiin, tulisiko erityisesti nyt ekokriisin aikakaudella pohtia vakavasti sitä, kuinka nuoret voisivat kasvattaa vanhempia sukupolvia. Esitys sisälsi tärkeän näkökulman etenkin ekosivistyksellisen ajattelun edistämisestä. Yleensäkin ryhmien alustuksissa peräänkuulutettiin vastuullista ja uutta luovaa kasvatusajattelua.

Kuva 3. Veli-Matti Värri.

Päivän työryhmien esitykset ja niistä käyty keskustelu olivat kaikki todella innostavia ja uutta ajattelua ruokkivia, ja tätä oli myös *Maailman tärkein tehtävä – näkökulmia kasvatuksesta, vastuusta ja toivosta* -symposiumi, joka oli järjestetty professori Veli-Matti Värin kunniaksi. Samalla tilaisuus oli yksi Värin kunniaksi julkaistun samannimisen juhla-kirjan julkaisutilaisuuksista. Tilaisuuden puheenjohtajina toimivat kirjan toimittajista Tuomas Terasmäki ja Johanna Kallio. Neljä kirjan kirjoittajista pitivät tilaisuudessa alustukset omien tekstiensä pohjalta, Veli-Matin toimiessa alustusten diskusanttina. Kuultujen alustusten

moninaiset aiheet antavat hyvän kuvan sekä uuden kirjan sisällöstä että Värnin urasta. Ensimmäisessä alustuksessa fokus oli psykokapitalismissa ja kriittisen teorian analyysiin sisältyvässä ”viisaassa kasvatustajatteluissa”. Toisessa esityksen aiheena oli halun kultivointi itsekasvatuksen perspektiivistä. Kolmannessa alustuksessa kysyttiin, voisiko nyt elettyvän ekokriisin aikakaudella taide ja taidekasvatus tarjota yhden avaimen ja reitin nykyistä kestävämmän maailmasuhteen muodostumiseen. Viimeisessä symposiumin esityksessä luodattiin kestävämmän tulevaisuuden ja planetaarisen hyvinvoinnin tekijöitä ja kasvatuksen merkitystä tässä korostaen eritoten ”kestävän toivon” roolia. Nämä alustukset olivat innostavia ja mieltä ylentäviä, ja mielenkiinnolla odotamme, mitä ajateltavaa koko teos antaa. On hienoa, että tällaisia tulkintoja esitetään ja kirjoja julkaistaan Suomessa. Teokseen kannattaa tutustua, ilmainen verkkoversio löytyy osoitteesta <https://netn.fi/fi/kirjat/maailman-tarkein-tehtava>. Torstai päättyi kesäpäiville tuttuun tapaan leppoisaan yhdessäoloon, tällä kertaa illallisen merkeissä turkulaisessa Koulu-ravintolassa.

Kesäpäivien toista seminaaripäivää värittää työryhmien ohessa työpajassio

Toinen seminaaripäivä alkoi Kasvatuksen historian ja filosofian verkoston vuosikokouksella, jonka jälkeen jaettiin *Kasvatus & Ajan* vuoden 2021 tiedartikkelipalkinto. Palkittavan artikkelin oli valinnut tällä kertaa emeritusprofessori Pauli Siljander. Palkitussa tutkimusartikkelissa on kyse tapaustutkimuksellisesta artikkelista ja siinä osoitetaan Siljanderin mukaan osuvasti, kuinka vielä nykyäänkin koulujärjestelmämme rakenteisiin liittyy toisilla lapsilla ja nuorilla lähes ylipääsemättömiä karikkoja, joita heidän on lähes mahdoton selvittää ja ylittää. Palkinnon saivat Itä-Suomen yliopistosta Ari Sivenius ja Päivi Armila artikkelistaan *Vuosi lähempänä hautaa? Törmäyksiä demokraattisessa kouluyhteiskunnassa*. Onnittelut kirjoittajille! Palkittu artikkeli ilmestyi *Kasvatus & Ajan* teemanumerosta Demokratia ja kasvatus (3–4/2021).

Perjantai jatkui Ilmakunnaksen keynote-esityksellä kuluttamisen traditioista (ks. esittely alussa). Lounaan jälkeen valittavana oli kolme työryhmää, joista yksi oli nimetty *Kasvatuksen historiaa 1880-luvulta 1940-luvulle*, toinen puolestaan *Humanismi, posthumanismi, ekologia ja kriittinen ajattelu* ja kolmas ytimekkäästi *Luonto, tunteet ja seniorit*. Näistä ensimmäinen oli ehkä hieman yllättävästi koko kesäpäivien ainoa ”puhtaasti” historiallinen sessio. Historiallisesti orientoituneiden esitysten vähäisyys on ollut viime vuosina aiempienkin päivien näkyvä tendenssi. Kasvatuksen historiaa sivunneita esityksiä päivillä oli toki muutama muissakin ryhmissä, mutta ei kovin ylenpalttisesti. Tämä kehityssuunta on ikävä. Kun muistellaan päivien ensimmäisiä vuosia, ero on tässä suhteessa merkittävä, jopa räikeä. Herää kysymys, pitäisikö asialle tehdä jotain? Historiallisten esitysten vähenemisen syitä olisi varmasti syytä pohtia verkoston johtoryhmässä ja jäsenten keskuudessa. Tätä puoltaa sekin, että tämänvuotisten kesäpäivien historiallisesti painottuneen ryhmän neljä esitystä olivat hyvin mielenkiintoisia. Kahdessa näistä tarkastelukulma oli päivien teeman mukaisesti eri aikakausina vallinneissa luontosuhteissa tai tähän läheisesti liittyvässä temaatikassa. Näiden tarkastelut rakentuivat toisessa lehtiaineiston, toisessa *Takapihalta valoon* -lyhytelokuva-aineiston varaan. Ryhmän kolmannessakin esityksessä, saamelaislasten koulutusta 1930-luvun Suomessa ja Ruotsissa tarkastelleessa alustuksessa, oli mukana luontoluottavuus. Esityksen mukaan saamelaiset sijoitettiin tuohon aikaan luonnon ja kulttuuri- jaon ”välimaastoon”, joka olisi pitänyt valtiollisten koulutusauktoriteettien mukaan ottaa huomioon heidän koulutuksessaan. Toisen päivän muissa työryhmissä käsiteltiin laajasti kasvatukseen liittyviä peruskysymyksiä aina Kantin ajatuksesta kasvatuksen välttämättö-

myydestä ja tähän liittyvästä kasvatuksellisesta paradoksista lähtien kriittisen kasvatuksen ja deweylaisen reflektiivisen ajattelutradition erojen ja yhtäläisyyksien tarkasteluun saakka.

Päivän varsinaisten työryhmien ohella perjantaina kokoontui Anja Heikkisen johtama *Sivistyksen pelastusoppia?* -työpaja. Työpajaan oli myös *Zoom*-yhteys. Työpajassa lyhyet alustukset aiheesta pitivät Kirsi Ahonen, Anja Heikkinen ja Tarna Kannisto, pääpainon olleen yhteisessä keskustelussa. Dialogin keinoin pyrittiin hahmottamaan monitahoisen sivistyskäsitteen eri ulottuvuuksia ja kiinnekohtia. Keskustelu työpajassa oli mukana olleiden mukaan ajatuksia herättävää ja kiintoisaa.

Kaiken kaikkiaan kesäpäivien esitykset liittyivät yllättävänkin läheisesti päivien päätteeseen, eli inhimilliseen kasvuun, eläimiin ja luontoon, tarjoten monia uusia filosofisia ja historiallisia oivalluksia sekä uusia ajattelun polkuja. Päivien esitykset toivat hyvin esille myös sen, että ekososiaaliseen sivistykseen ja aikaamme ekokriisiin liittyvät tutkimusaiheet ovat erityisesti tämän päivän kasvatuksen filosofisessa tutkimuksessa vahvasti esillä. Toivotaan, että jatkossa tähän liittyvää tutkimusta viriää enemmän myös kasvatuksen historian alalla; historian tutkimuksen puolella omaan aikaamme kiinnittyvää tutkimusta on tehty ansiokkaasti jo pitkään, miksei tämä onnistuisi myös kasvatuksen historian puolella. Tästä on hyvä jatkaa keskusteluja kesäkuun 2023 puolivälissä Helsingin Tieteiden talolla järjestettävillä päivillä. Turun päivien innostavien esitysten, keskustelujen ja muiden kokemusten pohjalta päiville osallistumista voi lämpimästi suositella!

KL Juhani Tähtinen työskentelee erikoistutkijana Turun yliopiston kasvatustieteiden laitoksella.

KM Elise Pihlajaniemi on Turun avoimen yliopiston sivutoiminen opettaja ja arkeologian maisteriopiskelija.

DOS, KT, YTT Rauno Huttunen työskentelee yliopistonlehtorina Turun yliopiston kasvatustieteiden laitoksella.

FT Otso Kortekangas työskentelee tutkijana Åbo Akademin historian laitoksella.